

İKİ VATANSEVER ŞAİR: MEHMET AKİF ERSOY ve MUHAMMED İKBAL***TWO PATRIOTIC POETS: MEHMET AKİF ERSOY AND MUHAMMED IQBAL*****Dr. Mustafa Sarper ALAP**

Kırıkkale Üniversitesi

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

drsaralp40@gmail.com, Orchid no: 0000-0003-0537-8152

ÖZET

Ülkelerin bağımsızlık mücadelelerinde vatansever şairlerin ve vatansever şairlerin yazmış oldukları şiirlerin mücadelede çok büyük etkisi vardır. Bağımsızlık mücadelesi ülkedeki her insanın hep birlikte mücadele etmesi sonucu başarıya ulaşmaktadır. Türklerin de bağımsızlık mücadelesinde Türklerin vatansever şairi Ersoy tarafından yazılan İstiklâl Marşı, topluma ilham vermiştir. Bu şiirin şairi Mehmet Akif Ersoy, ailesinin desteğiyle birlikte iyi bir eğitim almış, farklı eğitimlerde yer almış ve son olarak veterinerlik görevinde bulunmuştur. Akif bağımsızlık mücadelesinde etkin bir rol oynamıştır ve ayrıca Burdur milletvekili olarak ta mecliste yer almıştır. Akif, İstiklal Marşı'nın yazılması yarışmasına katılmış, iki gün boyunca Taceddin Dergahı'nda marşı yazmış ve hiçbir ödülü kabul etmemiştir. Ayrıca Akif, Sahafat isimli çok meşhur bir kitap yazmıştır.

Pakistan 1937 yılında Hindistan'dan ayrılarak bağımsız bir devlet olmuştur. Pakistan'ın bağımsızlık mücadelesinde Pakistan'ın vatansever şairi Allame Muhammed İqbal'in büyük bir rolü olmuştur. Bunun yanında İqbal, Türklerin milli mücadelesinden çok etkilenmiş ve Türklerin mücadelesini ilham almıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında İqbal, Türk halkına destek olmak için mitingler düzenlemiş ve yardım organizasyonları yapmıştır.

Akif ve İqbal birbirlerinin çağdaşı olan şairlerdir ve fikirleri birbirine çok benzemektedir, ayrıca her iki şair birbirlerinden yazılı kaynaklarda övgüyle söz etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Pakistan, Akif, İqbal

ABSTRACT

The poems written by patriotic poets and patriotic poets have a great influence on the struggle for independence of the countries. The struggle for independence succeeds give the struggle to all people in country together. Turkish National Anthem, written by the patriotic poet Akif, inspired the society in the struggle for independence of the Turks. The poet of this poem, Mehmet Akif, received a good education with the support of his family, took part in different trainings and lastly worked as a veterinarian. Akif played an active role in the struggle for independence and also took part in the parliament as a Burdur deputy. Akif participated in the contest for the writing of the Turkish National Anthem, wrote the anthem for two days in Taceddin Dervish Lodge and did not accept any awards. In addition, Akif wrote a very famous book called Sahafat.

In 1937 Pakistan became an independent state. And depart from India. Pakistan's patriotic poet Allama Mohammed Iqbal had a great role in Pakistan's struggle for independence. In addition, Iqbal was very influenced by the Turkish people's struggle and was inspired by the struggle of the Turks. During the War of Independence, Iqbal held rallies and organized aid organizations to support the Turkish people.

Akif and Iqbal are poets who are contemporaries of each other and their ideas are very similar and Akif and İqbal's poets praised each other in written sources.

Keywords: Turkey, Pakistan, Akif, İqbal

1.GİRİŞ

Yaşadıkları döneme damga vuran çeşitli isimler vardır. Bu isimler hiçbir zaman unutulmazlar. Hem Türkiye hem de Pakistan için unutulmayacak iki isim yer almaktadır. Bu isimler Türkiye’de Mehmet Akif Ersoy ve Pakistan’dan Allame Muhammed İkbâl’dir.

Mehmet Akif Ersoy, Türklerin vatansever şairidir ve İstiklâl Marşı’nın da şairidir. Muhammed İkbâl de Pakistan’ın bağımsızlık mücadelesinin öncülerinden olan ünlü bir vatansever şairdir. Her iki şair farklı ülkelerde yaşamışlardır ama düşünceleri pek çok açıdan birbirine benzemektedir.

2.VATANSEVER ŞAİRLER MEHMET AKİF ERSOY VE MUHAMMED İKBAL

2.1. Mehmet Akif Ersoy

Mehmet Akif Ersoy 1873 yılında İstanbul’da doğmuştur. Babası Mehmet Tahir Bey’dir. Akif’in annesi ise Emine Şerife hanımdır. Babası ünlü bir âlimdir. Akif, dört yaşında okula başlamış ve küçük yaşlarda Arapça eğitimi almış ve gençlik çağında şiire ilgi duymuştur.

Akif, bu dönemde Arapça eğitimi babasından almıştır, ayrıca diğer öğretim merkezlerinde Farsça eğitimi de almıştır. Akif 1885 yılında rüşdiyeye kaydolmuştur ve üçüncü sınıfta öğretimini tamamlayıp yüksek kısma kaydolmuştur, ancak burada eğitim görürken babası vefat etmiş ve evleri yanmıştır. Yaşanan tüm bu sıkıntılardan dolayı Akif bir meslek sahibi olmak istemiş ve Mülkiye Baytar Mektebinde eğitime başlamıştır.

Akif çok büyük sıkıntılar yaşamıştır, ancak üniversiteyi ilk sırada bitirmiştir. Akif bu dönemde Ispartalı Hakkı Bey’in yardımlarıyla temel eğitimini aldığı Fransızca eğitimini yükseltmiş ve kendisini geliştirerek batı edebiyatını takip etmiştir. (Turan&Ersoy: 2018, 4)

Akif okul yıllarında güreş sporuyla uğraştı ve daha sonra şiirlere ilgi duyarak bu ilgisini genişletti. Akif, veterinerlikten mezun olduktan sonra İslah-ı Hayvanat ve Ziraat Nezareti Umur-ı Baytariyye kurumlarında memurluk yaptı ve bu kurumlarda umum müfettiş muaviniği olarak görev yaptı. Akif görevi gereği İstanbul, Edirne, Anadolu ve Rumeli’de çeşitli bölgeleri ziyaret ederek bulaşıcı hayvan hastalıkları konusunda çalışmalar yaptı, daha sonra Şam ve Şam’daki ilçeleri dolaşarak ordunun ihtiyaçlarını karşıladı, işleri ve seyahatleri esnasında köylülerle tanıştı ve onlarla yakından ilgilendi. Afik vurada köylülerin yaşadıkları sıkıntılara dair bilgi sahibi oldu bu da şiirleri için tahlil ve tespitinde gerçekçi ve canlı şekilde aksederek çözüm tekliflerinin isabetli olmasını sağlamıştır. (Mehmed Akif Ersoy”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-akif-ersoy>, Erişim Tarihi:01.03.2021)

Mehmet Âkif, evliliğini Tophane-i Âmire Veznedarı Emin Bey'in kızı İsmet Hanım’la yirmi beş yaşında yapmış ve Feride, Suat, Tahir, Emin ve Cemile adında beş çocuğu olmuştur. (Turan&Ersoy: 2018, 5)

Balkan Savaşları esnasında Akif bu dönemde kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti’ne bağlı olan Heyet-i İrşadiyye’ye katıldı. (Mehmed Akif Ersoy”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-akif-ersoy>, Erişim Tarihi:01.03.2021)

Akif, 5 Haziran 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Burdur Milletvekili olarak görev yapmış ve Milletvekilliği döneminde birçok vilayette düzenlenen mitinglerde Milli Mücadele’nin önemini anlatan çok etkili konuşmalar yapmıştır. (Turan&Ersoy: 2018, 7)

Milli Mücadele döneminde 1920 yılının sonlarında Maarif Vekâleti, Erkân-ı Harbiyye Riyâseti’nin isteğiyle bir yarışma düzenlemiştir ve bu yarışmanın konusu millî marş güftesi idi, ancak düzenlenen yarışmaya 700’den fazla gelen şiirlerde yeterli ve nitelikli bir manzume bulunamamış ve bu yüzden Mehmet Akif’ten bir marş yazması konusunda yoğun bir ricada bulunulmuştur.

(Mehmed Akif Ersoy”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-akif-ersoy>, Erişim Tarihi:01.03.2021)

Mehmet Akif bunu kabul etmiyordu. Çok ihtiyacı olmasına rağmen “para için şiir yazmam” diyordu. Kazansa da para ödülünü vermeyeceklerine dair sözünü aldıktan sonra yazdı metni Mehmet Akif... Duyguyla, gurur ve onurla, her namuslu ve vatansever türkün kendisini bulabileceğini, her yabancıya saygı duyan, büyük bir milletin vatansever ruhunu anlatan bir metindir. Bu marşı sadece Mehmet Akif Ersoy gibi bir bilgin yazabildi ve bu bir tesadüf değildi. Bu şahıs bilgiyi vatanseverlikle, yeteneği maneviyatın boyutuyla birleştiren ve barındıran biridir. Mehmet Akif Ersoy tarafından yazılan İstiklal Marşı 1 Mart 1921 tarihinde Mecliste okunmuştur ve 21 Mart 1921 tarihinde resmi olarak kabul edilmiştir. Büyük Meclisin Maliye birimi tarafından para ödülünü almak üzere davet edilen Mehmet Akif Ersoy 500 liralık ödülünü almıştır ve hemen Kızılay Derneğine bağlı “Darul Mesai” Vakfının fakirlerine ve yetimlere bağışlamıştır ve şöyle demiştir: “Bu millete başka bir İstiklal Marşının yazılmamasını temenni ederim” demiştir. (Xhanari Latifi: 2016, 16)

Akif, yapmış olduğu yolculuklar neticesinde 1935 yılında bir rahatsızlık yaşadı, sonra Lübnan ve Antakya’ya gitti, ancak hastalığı ağırlaşınca 17 Haziran 1936 tarihinde İstanbul’a dönmek zorunda kaldı. O, hayatının son günlerini İstanbul’da geçirdi ve 27 Aralık 1936 tarihinde hayata gözlerini yumdu. (Mehmed Akif Ersoy”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-akif-ersoy>, Erişim Tarihi:01.03.2021)

2.2. Muhammed İkbal

Muhammed İkbal 9 Kasım 1877 yılında Pakistan Siyalkot’ta dünyaya gelmiştir. Babası dindar ve sufi olan Şeyh Nur Muhammed’dir. (Çelik, Muhammed İkbal’in Tasavvufi Düşüncesi: 2004, 16) Muhammed, âlim bir adamdı ve yaşadıkları yerin çarşımında ufak bir mekanda fes satan bir esnaftı ve bu işi babasından öğrenmişti. Muhammed, mesleğini icra etmedinin yanı sıra tasavvuf ile de ilgileniyordu. Ona insanlar “okumamış filozof” adını vermişlerdi ve o bilgilerini insanlara aktardığı dini sohbetler düzenlerdi ve insanlarda onu keyifle dinlerdi. Bu sohbetler İkbal’inde ilgisini çekerdi ve sohbetleri dikkatlice dinlerdi. (Soydan: 1999, 3)

Burada İkbal ile Akif arasında benzeşen nokta, her iki şairin de ailesi tarafından iyi yetiştirilmesi ve babaları ile beraber toplantılara katılıp kendilerine faydalı olacak bilgileri almış olmalarıydı.

Muhammed İkbal’in İmam Bibi isminde çok iyi kalpli bir annesi vardı ve Bibi dinine bağlı, İslam’ın tüm özelliklerini kendisine bulunan bir kadındı. (İkbal, Benliğin İşaretleri: 1998, 8) Bibi evlatlarına şefkatle yaklaşırdı ve İkbal’in sürekli yanında olmuştu, çünkü Bibi, evladının ahlakı yüksek biri olması için çok çaba sarf etmişti. İkbal’in annesi Bibi, 1914 yılında vefat etti ve İkbal, kalbinde duyduğu acısını “Rahmetli Annemin Anısına” adlı şiirinde dile getirmişti. (İkbal, Doğudan Esintiler: 1988, 4)

İkbal ilk eğitimine eski tarz mektepte başlamıştı. (Soydan: 1999, 3) O zamanlar okula başlama sistemi olan 4 yıl 4 ay 4 güne denk geldiği vakit İkbal, ailesi tarafından ilk olarak geleneksel mahalle mektebine gönderilmişti ve burada geleneksel Hint eğitim programına göre eğitim görmüştü. İkbal’in okul hayatı çok başarılı geçmişti. Çünkü o, arkadaşlarıyla her zaman rekabet etmişti. Aldığı başarılı sonuçlarla okuldan en iyi derece ile mezun olmuştu. (Yaşar: 2007, 24)

Muhammed İkbal lise eğitimine İskoçya Misyon Lisesi’nde başladı ve bu okul İngilizce olarak eğitim veriyordu. İkbal 1893 yılında bu liseden yüksek onur derecesi ile mezun oldu. İkbal lisede eğitim görürken ünlü şair Mir Hasan onun yanında yer almıştır. O dönemler İkbal, ülkesini hali ve aşk ile ilgili yazdığı etkili şiirlerle hocasını etkiledi ve hocası Mir Hasan da onu şiir yazmayı teşvik etti. (İkbal, Benliğin İşaretleri: 1998, 8)

İkbal liseden mezun olduktan sonra üniversitede eğitim görmek istedi, ancak önüne bir engel çıktı, çünkü yaşadığı yer Siyalokot'ta hiç üniversite yoktu. Azimle üniversite okuma isteyen İkbal, Siyalokot'tan üniversite eğitimi görmek için Lahor şehrine yolculuk etti. İkbal, Lahor'da Government College "Devlet Yüksek Okulu"na kayıt yaptırdı ve bu okulda iki yıllık eğitimini tamamladı. İkbal'in eğitimde en büyük şansı eğitim gördüğü dönemlerde Mir Hasan ve Profesör Arnold gibi kıymetli hocalardan eğitim almasıydı. (Soydan: 1999, 4) Muhammed İkbal, 1901 yılında Pencap Bölgesi için yapılan kaymakamlık sınavına girdi, ancak kurulda yer alan doktorların olumsuz rapor vermelerinden dolayı imtihanında başarılı olamadı. (Çelik, Muhammed İkbal'in Tasavvufi Düşüncesi,; 2004, 19)

Muhammed İkbal, Münih Üniversitesi'nde doktora eğitimini yapmak için 1908 yılında Almanya'ya seyahat etti ve burada doktora eğitimi için kayıt yaptırarak F. Hommel'in danışmanlığında İngiltere'de Cambridge Üniversitesindeyken hazırlamış olduğu "The Development of Metaphysics in Persia" (İran'da Metafizik'in Gelişmesi) isimli çalışması üzerine yaptı. Ayrıca İkbal'in bu doktora tezi sonraki yıllarda Urduca ve Almancaya tercüme edilip yayınlanmıştır. (İkbal, Şarktan Haber: 2006, 12) İkbal, 4 Kasım 1907 tarihinde Felsefe alanında Doktora unvanını almıştı. Aynı zamanda Heidelberg'de 6 ay kaldığı sürede Almancasını kuvvetlendirmişti. (Ayaşlı: 2009, 133)

Sonraki yıllarda Muhammed İkbal Pakistan'a döndü ve memleketi Lahor'da avukatlık mesleğini yaptı. İkbal avukatlık mesleğini icra ederken bir yandan da Pakistan'ın bağımsız bir ülke olması için mücadele etti. Muhammed İkbal, Mustafa Kemal Atatürk ve Türk halkının Kurtuluş savaşında gösterdikleri mücadeleden çok etkilendi ve Pakistan'ın birçok bölgesinde Türklerin kurtuluş mücadelesini desteklemek için mitingler düzenledi. Pakistan'ın bağımsızlık mücadelesi için Pakistan'ın kurucusu Cinnah ile birlikte mücadele verdi. Vatansever şair Muhammed İkbal, amansız bir hastalığa yakalandı ve bu hastalıktan kurtulamayarak 21 Nisan 1938 yılında vefat etti.

3. Mehmet Akif Ve Muhammed İkbal'in Benzer Özellikleri

50

Mehmet Akif Türkiye'de; Muhammed İkbal de Pakistan'da yaşamışlardır ve birbirlerinin çağdaşlarıdır ve ölüm tarihleri de birbirine yakındır. Akif 1936 yılında; İkbal de 1938 yılında vefat etmiştir. Onlar yaşadıkları dönemde aynı acıları ve aynı fikirleri paylaşmış vatansever şairlerdir. Akif veterinerlik mesleğini yapmış; İkbal'de felsefe alanında akademisyenlik ve avukatlık mesleklerini yapmıştır, ancak farklı işleri yapmış olsalar da birbirleri ile benzeşen özellikleri de vardı, çünkü onlar yazmış oldukları şiirlerle insanları uyandırmış ve onlara cesaret vermişlerdir. Akif ve İkbal memleketin sorunlarıyla ilgilenmişler ve Müslümanların yaşadıkları manevi buhrandan kurtulmaları için çaba sarf etmişler ve bu konuda Şiiler yazıp fikirlerini paylaşan vatanseverler olmuşlardır. (Kılıç: 2007: 165)

Mehmet Akif ve Muhammed İkbal doğu ve batı edebiyatı hakkında bilgi sahibidirler ve onlar düşünce şairi olmalarıyla birlikte gönüllere hitap eden şairler de olmuşlardır, ayrıca her iki şair de tekke şairi gibi ilham ve ilahi duyguları terennüm etmişlerdir, bunun yanında Akif ve İkbal, Türkiye ve Pakistan'da istikbal ve bağımsızlık aşkını iman dolu çocuklu şiirleriyle terennüm etmişlerdir. Bu konuda A. Schimmel bu durumu şöyle açıklamıştır:

"Muhammed İkbal'in Müslüman şair sıfatıyla yazdığı bazı şiirleri, kendisiyle aynı çağda yaşayan ve aynı maksatla şiir yazan Mehmet Akif'in şiirlerine benzemektedir." (Çelik, Çağdaş İki İslam Şairi: Muhammed İkbal ve Mehmet Akif: 2004, 152)

Akif: "*Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.*" diyerek, Türk halkının özgürlüğe olan aşkını ifade ederken,

İkbal de "*Kahhari-ü gaffari-ü kuddusi ceberru*" diyerek, Müslümanların hem yumuşak hem de sert olduklarını haykırıştır. (Asrar: 1997, 76-77)

Birbirine çeşitli yönlerden büyük benzerlikler bulunan Akif ile İkbâl'in şiirlerinde özellikle şu konudaki benzerlikler dikkat çekmektedir.

Akif, tasavvufun özellikle vahdet-i vücud mesleğinin arkasına gizlenerek haramı, meskeneti, dünyaya boş vermişliği telkin eden ve genellikle referans olarak da Hafız Divanı'nı gösteren "ibahiyye" mensuplarını hedef almıştır. O. Süleymaniye kürsüsünde hem Hafız'a hem de onun divanını bir çeşit fetva kitabı gibi kullanan ve tasavvuf kisvesi altında "mey-ü mahub" edebiyatı yapan şairlere şiddetle karşı çıkmıştır. (Çelik, Çağdaş İki İslam Şairi: Muhammed İkbâl ve Mehmet Akif: 2004, 157)

Mehmet Akif ve Muhammed İkbâl'in en büyük özellikleri onların sade bir İslam ülkesinin özgürlüğü değil bütün İslam aleminin özgürlüğü ve birlik beraberliklerinin olması söz konusudur. İkbâl, Türklerin kahramanlığı ve Türklerin istiklal mücadelelerinde hayatlarını feda eden Türk evlatlarına imrenip onları taktir ederken; Akif ise Hint Müslümanlarının mücadelelerini gıpta etmiştir. (Çelik, Çağdaş İki İslam Şairi: Muhammed İkbâl ve Mehmet Akif: 2004, 177)

Ayrıca buna bağlı olarak her iki şair ile ilgili bir başka benzerlik ise Akif, eserlerinde Hint Müslümanlarının sorunlarını ve İngilizlerin Hindistan'da oynadıkları oyunları ifade ederken; İkbâl de eserlerinde Anadolu Türklerinin acıları ve zaferleriyle ilgilenmiştir. (Çelik, Çağdaş İki İslam Şairi: Muhammed İkbâl ve Mehmet Akif: 2004, 178)

Mehmet Akif ve Muhammed İkbâl her ne kadar farklı ülkelerde ama aynı amaç uğruna yaşamış olsalar da birbirlerinden haber almışlardır. Bu haberleşmelerden birisi de birbirleri ile mektuplaşmalarıdır.

Her iki şair birbirleri ile mektuplaşmışlardır, Mehmet Akif, dostları aracılığıyla "Safahat" isimli eserini Muhammed İkbâl'e göndermiş ve Muhammed İkbâl'in tüm eserlerini okuyup incelemiş ve İkbâl'in çok yaman bir şair olduğunu de getirmiştir. (Asrar: 1997, 77)

Her iki vatansever şairin birbirleriyle mektuplaşması bağlamında Muhammed İkbâl, Mehmed Akif'in adını büyük ihtimalle duymuştu, ancak *Safahatı* okumuş olması düşünülemez. İslam dünyasının doğum ve ölüm tarihleri birbirine çok yakın olan bu iki büyük şairi, aynı adı taşıdıkları gibi, şahsiyet bakımından da birbirlerine çok benzemektedirler. İkisi de kendi ülkelerinin hürriyet ve bağımsızlık şairi, ikisi de coşkun ruhlu, korkusuz birer mümindir. Muhammed İkbâl'in bazı eserlerini ilk defa Milli Mücadele yıllarının Ankara'sında okuyan Mehmed Akif, haberleşebilme ümidiyle ona *Safahat'i* göndermiştir. *Sebilürreşad* idarehanesinde kendisini ziyaret eden Hindistanlı Müslümanlara emanet ettiği *Safahatın* İkbâl'e ulaşip ulaşmadığını bilmiyoruz. Ulaşmış olsa bile, Türkçe bilmediğine göre, Akif'in eserini okuyamayacağı açıktır. Eğer okuyabilseydi, şüphesiz, başta çalışma hakkındaki fikirleri ve "devamlı faaliyetindeki insan" ideali olmak üzere birçok meselede onunla aşağı yukarı aynı şeyleri söylediklerini, aynı sancıları yaşadıklarını görecekti. (Ayvazoğlu: 1997, 52)

Mehmet Önder bu iki şair için şöyle demektedir: "Akif ile İkbâl arasındaki ilk mektuplaşma 1930 yılından sonra Akif Kahire'de iken gerçekleşmiştir. Akif'in damadı Ömer Rıza Doğrul, Konya'da 'Mevlana ve İkbâl' üzerine bir konferans vermiş ve bu konferansta İkbâl'in Akif'e gönderdiği mektubu okumuştur. Farsça mektubunda şu cümlelere yer vermektedir. 'Türk milletini, modern Türkiye'yi çok seviyorum. Bir gün Türkiye'yi hususen Mevlânâ-i Rûmî'nin Konya'daki mübarek makamını ziyaret etmek istedim. O mübarek toprakların beni, Mevlana'nın naçizane bir müridi olarak kabul etmesini niyaz ediyorum. Gönlümün derinliklerinde bir gül bahçesi görür gibiyim. Ortasında alev alev yanmakta ve ben pervaneler gibi o ateşe doğru koşmaktayım. O ateş Mevlana-i Rumi aşkı ve sevgisidir.'" (Çelik, Çağdaş İki İslam Şairi: Muhammed İkbâl ve Mehmet Akif: 2004, 153)

Mehmed Akif, İktbal'in Farsça şiirlerini okuduğunda onun kendisiyle benzer özellikler taşıdığını fark etmiş ve aynı mektupta şunları yazmıştır:

"Ben bu şairin ufak bir risalesini Ankara'da görmüş ve sahibini kendime benzetmişim, Şark'ta yetişen tasavvuf büyüklerinin bütün şiirlerini okuduktan sonra, garp felsefesini adamakıllı hazmeden İktbal hakikaten yaman şair. Zaten Hind Müslümanlarından ismini bilmeyen, şiirlerini ezberlemiş olmayan yok. Urdu lisanında yazılmış olmak tabiidir. Ancak benim gördüklerim Fârisî. Mevlânâ'yı çok okumuş, çok sevmiş. Ona 'Mürşidim' diyor. Nezdindeki iki eserin biri Peyâm-ı Meşrek'dir. Çok güzel gazelleriyle kıt'aları var. Gazellerin bir ikisi bana sarhoş gibi nara attırdı" demiştir:

Samimi bir tevazu ile, İktbal'in Arapçasının çok kuvvetli, ilmi, irfanı ve şairlik kudreti bakımından ise kendisiyle mukayese edilemeyecek kadar yüksek olduğunu ifade eden Akif, "Yalnız" diyor, "Acemce'deki kuvveti, benim Türkçedeki tasarrufumdan biraz aşağı. Eğer hazretin üslubu da yeni olsaydı İran edebiyatında kıyametler kopardı".

Mehmed Akif'in bu son cümlesi önemlidir: "Eğer hazretin üslubu da yeni olsaydı Muhammed İktbal, en modern meselelerden söz ederken bile, klasik İran şiirinden gelen şiir dilinden kopmamış, duygu ve düşüncelerini, bülbül'lü bir mecaz sistemiyle anlatmaya devam etmiştir. (Ayvazoğlu: 1997, 53)

Akif ve İktbal'in birbirlerine çok benzer özellikleri taşımalarının aksine her iki vatensever şairin ayrıldıkları en önemli şey yetiştirme biçimleri ve yaşadıkları çevredir. Her iki şairin hem yaşadıkları çevre, hem de yetiştirme biçimleri onların yaşamlarında çok etkili olmuş ve Akif'te, İktbal'de bu etkiden hiçbir şekilde kurtulamamışlardır. (Ayaşlı: 2009, 132)

SONUÇ

Ülkeleri farklı ancak fikirleri ve mücadeleleri birbirlerinin aynı olan Mehmet Akif ve Muhammed İktbal ülkeleri adına çok önemli çalışmalar yapmışlardır. Akif ve İktbal'in birbirlerine olan benzerlikleri gençlik çağlarında yaşadıkları deneyimler ile başlamıştır. Her iki şair gençlik çağlarında babalarıyla birlikte şiir ortamlarına girmişler ve önemli şairleri izlemişler ve yıllar sonra çok önemli şiirler yazmışlardır. Akif ile İktbal arasında tek fark meslekleri olmuştur. İktbal, avukatlık mesleğini icra ederken, Akif ise veterinerlik mesleğini icra etmiştir. .

Akif ve İktbal özellikle bağımsızlık mücadelelerinde ön planda olmuşlardır ve vatanseverlik bilincini yazmış oldukları şiirlerle insanlara aşılacaklardır. Akif ile İktbal'in en önemli özellikleri birbirlerinin çağdaşı olmalarıdır. Her iki şair birbirleriyle mektuplaşmışlar ve birbirleri hakkında övgü dolu sözcükler söylemişlerdir.

KAYNAKÇA

Ayvazoğlu, B. (1997). Mehmed Âkif ve Muhammed İktbal, Uluslararası Muhammed İktbal Sempozyumu Bildirileri Kitabı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları: İstanbul.

Asrar, N. A. (1997). Muhammed İktbal'in Eserlerinde Türkiye ve Türkler, Uluslararası Muhammed İktbal Sempozyumu Bildirileri Kitabı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları: İstanbul.

Ayaşlı, M. (2009). Haminne'nin Suret Aynası, Timaş Yayınları: İstanbul

Çelik, İ. (2004). Çağdaş İki İslam Şairi: Muhammed İktbal ve Mehmet Akif, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 22, Erzurum

- Çelik, İ. (2004). *Muhammed İkbâl'in Tasavvufî Düşüncesi*, Kaknüs Yayınları: İstanbul
- İkbâl, M. (1998). Benliğin işaretleri, Çev. Ahmet Metin Şahin, Irmak Yayınları: Bursa
- İkbâl, M. (1988). , Doğudan Esintiler, Çev. N. Ahmed Asrar, İş Bankası Yayınları: İstanbul
- İkbâl, M. (2006). Şarktan Haber, Çev. Ali Nihat Tarlan, Sufî Yayınları: İstanbul
- Kılıç, C. (2007). Bir Türk Dostu ve Mevlâna Hayranı Muhammed İkbâl, Elazığ
- Latifi Khanari, L. (2016). 42 Yıl Önce İstiklâl Marşını Öğrenirken ve Ninemin Anılarından Mehmet Akif Ersoy, 21. Yüzyılda Mehmet Akif'i Yeniden Okumak Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uluslararası Panel Bildirileri Kitabı, Burdur
- Soydan, C. (1999). Aşk ve Tutku, Akçağ Yayınları: Ankara
- Turan, A. H. (2018), Mehmet Akif Ersoy – Hayatı, Mûsiki Yönü ve Bestelenmiş Şiirleri, Birikim Ofseti: Kocaeli
- Yaşar, S.. (2007). Muhammed İkbâl Hayatı, Sanatı, Mücadelesi, Nesil Yayınları: İstanbul

Web Sitesi

M. Orhan Okay, M. Ertuğrul Düzdağ, “Mehmed Akif Ersoy”, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-akif-ersoy> (Erişim Tarihi:01.03.2021).